

DERS
İŞLEME
MODÜLLERİ

DİM

2. MODÜL

SOSYAL BİLGİLER

5
SINIF

2. ÖĞRENME ALANI: EVİMİZ DÜNYA

- › İlimizin Göreceli Konumu
- › Doğal ve Beşerî Çevremizdeki Değişim
- › İlimizde Yaşanabilecek Afetler ve Etkileri
- › Ülkemize Komşu Devletler

İLİMİZİN GÖRECELİ KONUMU

Coğrafi Konum

- Sınırları belli bir alanın ya da bölgenin dünya üzerinde bulunduğu yere **coğrafi konum** adı verilir.
- Herhangi bir yerin coğrafi konumunun belirtilmesinde kullanılan yöntemlerden biri de göreceli konumdur.

Göreceli konuma **özel konum** adı da verilir. Bir yerin göreceli konumu tespit edilirken kullanılan unsurlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

- ✓ Yeryüzü şekilleri
- ✓ Su kaynakları
- ✓ Komşuları
- ✓ Doğal güzellikleri
- ✓ Tarihî zenginlikleri
- ✓ Geçitlere ve su yollarına uzaklık vs.
- Ülkemizin göreceli konumunun sonuçlarından bazıları aşağıda verilmiştir.
 - ✓ Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerededir.
 - ✓ Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada ülkesidir.
 - ✓ İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahiptir.
 - ✓ Dünya petrollerinin büyük bir bölümüne sahip olan Orta Doğu ve Kafkas ülkelerine komşudur.
 - ✓ Ülkemizde dağlar genellikle doğu-batı doğrultusunda uzanır.
 - ✓ Yer şekilleri engebeldir.
 - ✓ Farklı iklim tipleri görülür.
 - ✓ Ortalama yükseltisi fazladır.

Etkinlik - 01

Ülkemizin göreceli konumu ile ilgili aşağıdaki ifadeleri “Doğru (D)–Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

a.	Ülkemizin doğusunda ve güneyinde zengin petrol yataklarına sahip olan ülkeler bulunmaktadır.	☐
b.	Ülkemizin ortalama yükseltisi azdır.	☐
c.	Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrilidir.	☐
ç.	Ülkemiz, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlar.	☐
d.	Ülkemizde önemli su geçitleri bulunmaz.	☐
e.	Ülkemiz, sanayisi gelişmiş Avrupa ülkelerine yakındır.	☐

Ülkemizin farklı şehirlerinde yaşayan öğrencilerin kendi şehirlerinin göreceli konumlarına ait aşağıda verdikleri bilgileri birlikte inceleyelim.

Merhaba arkadaşlar, ben Fatih. İstanbul'da yaşıyorum. İstanbul'un göreceli konumunun bazı sonuçlarını size görseller ile açıklamak istiyorum.

"İstanbul, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlar. Topraklarının bir kısmı Asya, bir kısmı Avrupa kıtasındadır. İstanbul'da bu iki kıtayı birbirine bağlayan üç köprü bulunur."

İstanbul Boğazı

Topkapı Sarayı

"İstanbul, tarihe yön veren önemli şehirlerden biridir. Birçok defa kuşatılan ve alınmaya çalışılan bu şehir, Bizans ve Osmanlı gibi önemli devletlerin de başkenti olmuştur."

"İstanbul'un iklimi son derece yumuşak olup insan yaşamı için uygundur. İstanbul, sade bir yeryüzü şekline sahip olup ortalama yükseltisi azdır. Ayrıca şehir tatlı su kaynakları bakımından da zengindir."

Küçükçekmece Gölü

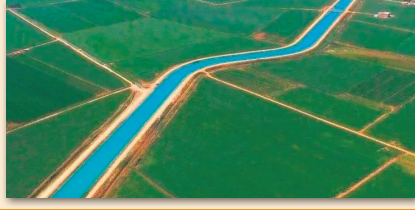

Merhaba arkadaşlar, ben Nesrin. Mardin'de yaşıyorum. Mardin'in göreceli konumunun bazı sonuçlarını size görseller ile açıklamak istiyorum.

"Mardin, taşın ve inancın şehri olarak bilinir. Tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu şehrimiz, tarihî güzellikleri bakımından son derece zengindir."

Tarihî Mardin Evleri

Mardin Ovası

Mardin, ortalama yükseltisi az olan bir şehrimizdir. Tarımsal üretim için uygun olan ovalar, geniş yer kaplar. Mardin’de yazlar sıcak ve kurak kışlar soğuk ve yağışlı geçer.

“Mardin ilimizde on ilçe bulunur. Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman, Siirt ve Şırnak ile komşu olan ilimizin güney sınırında ise Suriye vardır.”

Mardin Haritası

Merhaba arkadaşlar, ben Mehmet Ali. Trabzon’da yaşıyorum. Trabzon’un göreceli konumunun bazı sonuçlarını size görseller ile destekleyerek açıklamak istiyorum.

Karadeniz Kıyıları

“Trabzon, kuzeyden Karadeniz’e komşu olan bir ildir. Karadeniz, şehrin ikliminden bitki örtüsüne, kültüründen ekonomik faaliyetlerine kadar birçok alanda etkisini göstermektedir.”

“Trabzon’un kıyı kesimlerinde dar bir alanda yeryüzü şekilleri düzdür. İçeri doğru gidildikçe yükselti hızlı bir şekilde artar. Şehrin bitki örtüsünü gür ormanlar oluşturur. Ormanların varlığı, ekonomik faaliyetleri de etkiler.”

Doğu Karadeniz Dağları

Uzungöl

“Her mevsim bol yağış alan Trabzon ili, tatlı su kaynakları bakımından son derece zengindir. Şehrin farklı bölgelerinde birçok dere, çay ve göl bulunur. Bunların en önemlilerinden biri her yıl binlerce turisti ağırlayan Uzungöl’dür.”

- Fatih, Nesrin ve Mehmet Ali’nin verdiği bilgilerde görüldüğü gibi şehirlerimizin doğal güzellikleri ve tarihî zenginlikleri oldukça fazladır.
- Bu unsurların bize gelecek kuşakların emaneti olduğunu unutmamalı, onları korumak ve yaşatmak için gereken özeni göstermeliyiz.

Etkinlik - 02

Aşağıda boş bırakılan yerlere yaşadığınız ilin göreceli konumuna ait bilgileri yazarak bu bilgileri şehrinize ait görseller ile zenginleştiriniz.

Yeryüzü Şekilleri

Komşuları

Yaşadığım İl

Doğal ve Tarihî Güzellikleri

Su Kaynakları

1. Çanakkale'den Erzurum'a gidildikçe sıcaklık azalır. Bu duruma etki eden faktör, ülkemizde batıdan doğuya gidildikçe yükseltinin artmasıdır.

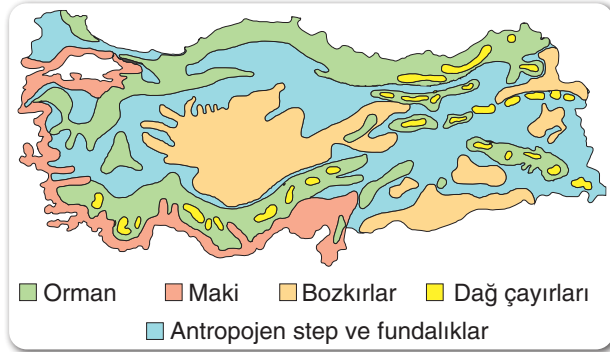
Bu örnek;

- I. yüz ölçümü,
- II. yer altı kaynakları,
- III. göreceli konum

kavramlarından hangileri ile ilişkilendirilebilir?

- A) Yalnız III B) I ve II
C) I ve III D) II ve III

2. Aşağıda Türkiye bitki örtüsü haritası verilmiştir.

Bu haritadan yararlanılarak ülkemiz ile ilgili,

- I. Bitki örtüsü çeşitliliği fazladır.
- II. Yüksek kesimlerin bulunduğu alanlar, bitki örtüsünden yoksundur.
- III. Denize kıyısı olan tüm alanlarda orman arazisi geniş yer kaplar.

değerlendirmelerinden hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II
C) I ve III D) II ve III

3.

- ☐ Avrupa'nın ortalama yükseltisi 330 metredir.
- ☐ Asya kıtasının ortalama yükseltisi 1010 metredir.
- ☐ Türkiye'nin ortalama yükseltisi 1132 metredir.

Buna göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi doğrudur?

- A) Avrupa'nın ortalama yükseltisi, Asya'dan fazladır.
B) Ülkemizin ortalama yükseltisi fazladır.
C) Asya'da düz ve alçak alan bulunmaz.
D) Asya ve Türkiye'nin ortalama yükseltileri eşittir.

4. Aşağıdaki şehirlerden hangisinin göreceli konumu belirtilirken "Denize komşudur." ifadesi kullanılmaz?

- A) İstanbul B) İzmir
C) Afyonkarahisar D) Adana

5. **Göreceli konum:** Bir yerin dağlara, denizlere, okyanuslara, kıtalara, boğazlara ve ticaret yollarına göre konumudur.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin göreceli konumunun sonuçlarından değildir?

- A) Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu üçgeninin merkezindedir.
B) Turizm faaliyetleri yaygındır.
C) Cumhuriyet yönetimi ile idare edilir.
D) Ortalama yükseltisi fazladır.

6. Ülkemizin göreceli konumu ile ilgili aşağıdaki “Doğru (D)–Yanlış (Y)” değerlendirmelerinin hangisi hatalıdır?

	D/Y
A) Üç kıtanın birbirlerine en yakın olduğu yerdedir.	D
B) Yeryüzü şekilleri bakımından son derece sadedir.	Y
C) Ülke genelinde görülen iklim türleri, insan yaşamı için uygundur.	D
D) Kara ve deniz yolu ulaşımında avantajlı bir konuma sahiptir.	Y

7. Bu ilimiz, hem deniz kıyısındadır hem de deniz yolu ulaşımında önemli bir role sahiptir. İki deniz bir su yolu ile iki kıta ise yapılan köprüler ile birbirine bağlanmıştır.

Hakkında bilgi verilen bu il aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İzmit B) Bursa
C) İstanbul D) İzmir

8. Zuhal, yaşadığı ilin göreceli konumunu anlatan bilgi kartları hazırlamıştır. Hazırladığı kartları görseller ile desteklemiştir.

Buna göre Zuhal’in hazırladığı bilgi kartında şehre ait;

- I. yükselti,
II. komşu iller,
III. tarihî zenginlik

unsurlarından hangilerine yer verdiği söylenebilir?

- A) I ve II B) I ve III
C) II ve III D) I, II ve III

9. Türkiye, eski dünya kıtaları olarak bilinen Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının tam ortasında bulunur. Topraklarının bir kısmı Asya’da, bir kısmı Avrupa’dadır. Asya ile Avrupa’yı birbirine bağlayan kara yolları ile Karadeniz ile Akdeniz’i birbirine bağlayan İstanbul ve Çanakkale boğazları ülkemizde bulunur.

Buna göre ülkemiz ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Ekonomik olarak gelişmeye açık değildir.
B) Bulunduğu konumun sağladığı avantajlar vardır.
C) Dünya siyasetinde etkin devletlerden biridir.
D) Nüfus artışı hızı fazladır.

10. 5A sınıfı öğrencileri, şehirlerimizin göreceli konum özellikleri ile ilgili kartlar hazırlamışlardır. Bu kartların ön yüzüne şehre ait bilgiler, arka yüzüne ise ilgili şehir yazılacaktır.

Aşağıda bu kartlardan bazılarının ön yüzleri verilmiştir.

- I
- Karadeniz’e kıyısı vardır.
 - Sanayi faaliyetleri gelişmiştir.
 - Zengin kömür yataklarına sahiptir.

- II
- Önemli bir liman şehridir.
 - Ege Denizi’ne komşudur.
 - Nüfusu en fazla olan üçüncü ilimizdir.

- III
- Ülkemizin turizm cenneti olarak bilinir.
 - Doğal ve tarihî güzellikleri fazladır.
 - Akdeniz’e komşudur.

Buna göre numaralanmış kartların arkalarına hangi şehirler yazılmalıdır?

	I	II	III
A)	Zonguldak	İzmir	Antalya
B)	Sinop	Aydın	Mersin
C)	Samsun	Manisa	Adana
D)	Trabzon	Çanakkale	Hatay

DOĞAL VE BEŞERÎ ÇEVREMİZDEKİ DEĞİŞİM

- Dünya üzerinde insan eli değmeden kendiliğinden oluşmuş her türlü unsura ya da adı verilir. Doğal varlıklara aşağıdaki örnekler verilebilir.

- ✓ Dağ
- ✓ Ova
- ✓ Tepe
- ✓ Göl
- ✓ Akarsu
- ✓ Deniz
- ✓ Vadi

- Doğal çevrenin yanında insan eli değerek yapılan ve farklı yönleri ile insan yaşamını kolaylaştıran her türlü unsura adı verilir. Beşerî varlıklara aşağıdaki örnekler verilebilir.

- ✓ Konutlar
- ✓ Alt ve üst geçitler
- ✓ Yollar
- ✓ Köprüler
- ✓ Fabrikalar
- ✓ Tarım alanları

- Doğal ve beşerî çevre, iç içe olup bazı unsurlar doğal ve beşerî çevrenin değişimine yol açar. Bu unsurlardan aşağıda verilmiştir.

Doğa Kaynaklı Afetler

- Büyük oranda veya bütünüyle insanların kontrolü dışında doğada kendiliğinden meydana gelen, can ve mal kaybına neden olan tehlikeli ve genellikle büyük çaplı olaylara **doğa kaynaklı afetler** denir.
- Doğa kaynaklı afetler, beklenmedik bir anda çok kısa bir zaman diliminde meydana gelir.

Ülkemizde Sık Görülen Doğa Kaynaklı Afetler

• Deprem	• Sel
• Çığ	• Erozyon
• Orman yangınları	• Heyelan

- Doğa kaynaklı afetlerin aşağıda bazı özellikleri verilmiştir.

- ✓ Çoğu zaman engellenmesi mümkün değildir.
- ✓ Aniden gerçekleşir.

- Doğa kaynaklı afetlerin hem beşerî çevre hem de doğal çevre üzerinde etkisi vardır.

Doğa kaynaklı afetler sonucunda yeryüzü şekillerinde değişim yaşanabilir. Bu değişim, canlı yaşamını doğrudan etkileyebilir.

Doğa kaynaklı afetler; ev, yol, köprü, fabrika, okul ve hastane gibi beşerî unsurlara zarar verebilir. Hatta çoğunu kullanılamaz hâle getirebilir.

Çevre Sorunları

- Doğal çevreyi oluşturan hava, su ve toprağa doğal dengesini bozacak zararlı maddelerin karışmasına adı verilir.
- Özellikle son elli yılda çevre kirliliği tüm dünyayı ilgilendiren küresel bir sorun hâline gelmiştir. Çevre kirliliğine bağlı olarak,
 - ✓ Canlı yaşamı olumsuz etkilenir.
 - ✓ Bazı canlı türlerinin sayısı azalır.
 - ✓ Tarımsal faaliyetler olumsuz etkilenir.
 - ✓ Temiz suya ulaşım zorlaşır.
 - ✓ Enerji ve yiyecek kıtlığına neden olur.
 - ✓ Sağlık problemlerini artırır.

Savaşlar

- Savaş teknolojisinin gelişmesi ve kullanılan silahların etkisinin artması, hem doğal hem de beşerî çevre üzerinde etkili olmaya başlamıştır.

Hiroşima'ya Atılan Atom Bombasının Etkisi

Atom bombasının ilk örneği, II. Dünya Savaşı'nda kullanılmıştır. ABD, Japonya'nın iki şehrine (Hiroşima ve Nagazaki) atom bombası atmıştır. Atom bombasının etkisi ile âdeta bu iki şehir haritadan silinmiş, beşerî unsurların hiçbirisi kullanılamaz hâle gelmiştir. Bölgede kanser ve sakatlık gibi hastalıklar artmıştır. Ayrıca bu iki şehrin ekolojik düzeni ciddi oranda değişime uğramıştır.

Ekonomik Faaliyetler

- Ekonomik faaliyetler, doğal ve beşerî çevre üzerinde etkilidir. Bu etkiye ülkemizden aşağıdaki örnek verilebilir.

- Zonguldak'taki değişim yaklaşık günümüzden yüz yıl önce şehirdeki taş kömürü yataklarının keşfedilmesi ile başlamıştır. Bu durum bölgede aşağıdaki değişimlere neden olmuştur.
- Çıkarılan maden sayesinde açılan fabrikalarda çalışacak iş gücüne ihtiyaç duyulması, göçe neden olmuş ve bölge nüfusu artmıştır.
- Açılan fabrika ve maden ocakları, artan nüfus için yapılan konutlar ve ürün sevkiyatı için yapılan yollar, doğal çevrenin değişmesine neden olmuştur.
- Yaşanan bu gelişmeler; şehrin sosyal, kültürel, eğitim ve sağlık gibi alanlarda değişimine neden olmuştur.
- Batman'da bulunan petrol yatakları da benzer bir değişime ortam hazırlamıştır.

Etkinlik - 03

Aşağıdaki ifadeleri “Doğru (D)–Yanlış (Y)” olarak değerlendiriniz.

a.	Doğal varlıklara ait unsurların oluşumunda insan etkisi yoktur.	☐
b.	İnsanların her türlü faaliyeti doğal çevreye zarar verir.	☐
c.	Doğa kaynaklı afetler çoğunlukla kendiliğinden oluşur.	☐
ç.	Teknolojik gelişmelerin doğal ve beşerî çevre üzerinde etkisi olmaz.	☐
d.	Toprak, su ve hava doğal çevrenin birer parçasıdır.	☐
e.	Beşerî varlıkların oluşumunda insan etkisi vardır.	☐
f.	Doğal ve beşerî çevredeki değişim, insan yaşamını etkilemez.	☐
g.	Ekonomik faaliyetler, bir bölgedeki doğal yaşamı etkileyebilir.	☐
ğ.	Doğal çevrenin korunması noktasında herkes bilinçli hareket etmelidir.	☐
h.	Doğal çevre içinde, insan dışındaki diğer canlılar önemli değildir.	☐

Etkinlik - 04

Aşağıda verilen örneklerden hareketle kutucuklarda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde doldurunuz.

- a. Şeyda'nın yaşadığı ilde yaklaşık 150 fabrikanın bulunduğu bir organize sanayi bölgesi açılmıştır.

Bu durumun

Doğal çevre üzerindeki
olası sonuçları neler olabilir?

Beşerî çevre üzerindeki
olası sonuçları neler olabilir?

- b. 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen ve “asrın felaketi” olarak adlandırılan depremden birçok ilimiz etkilendi.

Bu durumun

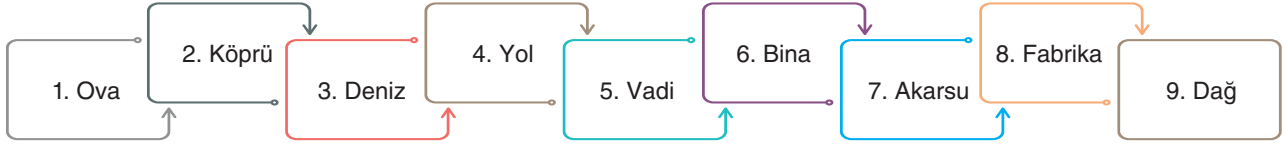
Doğal çevre üzerindeki
sonuçları neler olmuştur?

Beşerî çevre üzerindeki
sonuçları neler olmuştur?

1. Selin Öğretmen, öğrencilerinden aşağıdaki unsurları doğal ve beşerî unsur olarak gruplandırmalarını istemiştir.

Buna göre hangi öğrencinin yaptığı gruplandırma doğrudur?

	Cevap Veren Öğrenciler	Doğal Unsur	Beşerî Unsur
A)	Mehmet	1, 3, 5, 7, 9	2, 4, 6, 8
B)	Ali	2, 5, 8, 9	1, 3, 4, 6, 7
C)	Ceren	1, 2, 3, 4	5, 6, 7, 8, 9
D)	Ceyda	1, 3, 8, 9	2, 4, 5, 6, 7

2. Aşağıdaki görsellerden hangisi doğal çevredeki değişimi göstermek için kullanılamaz?

3. Ali'nin yaşadığı şehre bir havalimanı yapılmıştır. Bu yatırımın şehirdeki yaşam üzerinde önemli sonuçları olmuştur.

Buna göre bu olayın;

- denize doğru geniş bir alanın doldurulması,
- pilotların görüş sorunu yaşamamaları için bazı ağaçların kesilmesi,
- bölgedeki tarım alanları üzerine yeni otellerin yapılması

sonuçlarından hangileri doğal çevredeki değişime örnek gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) I, II ve III

4. Doğal çevre içerisinde hava, su ve toprak olmak üzere üç ana unsur vardır. Bu üç bileşenin kendilerine has özellikleri vardır. Daha çok insan etkisine bağlı olarak bu üç unsurun yapısının bozulması çevre kirliliği olarak ifade edilir.

Buna göre;

- geri dönüşüme girebilen ürünlerin tercih edilmesi,
- her türlü doğal kaynağın bilinçli kullanılması,
- fabrika bacalarına filtre takılması

çalışmalarından hangilerinin çevre kirliliğini önlemede etkili olduğu söylenebilir?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

5. İnsanlar, yaşamlarını kolaylaştırmak ve daha iyi şartlar altında yaşayabilmek için doğal çevre üzerinde bazı değişiklikler yapar.

Bu değişimi ifade eden aşağıdaki görsellerden hangisi farklı bir ihtiyacı karşılamaktadır?

6. Öğretmen, öğrencilerine “Doğal ve beşerî çevreyi etkileyen olaylar nelerdir?” sorusunu sorar.

Öğrencilerden,

Ecem: Tahrip gücü yüksek silahlar, hem doğal hem de beşerî çevreyi etkiler.

Eylül: Doğa kaynaklı afetler, doğal çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Fatih: Ekonomik faaliyetler, beşerî yaşam üzerinde etkilidir.

cevabını vermiştir.

Buna göre hangi öğrencilerin verdiği cevaplar doğrudur?

- A) Ecem ve Eylül
B) Eylül ve Fatih
C) Fatih ve Ecem
D) Ecem, Eylül ve Fatih

7. Bir köyün ortasından geçen akarsu, özellikle bahar aylarında karların erimesi ve yağmurun fazla yağması sonucunda taşıdığından köyü sel basmaktadır.

Bu durum aşağıdaki yargılardan hangisini doğrular?

- A) Ülkemizde en çok görülen doğa kaynaklı afet sel-
dir.
B) Doğa kaynaklı afetler, beşerî yaşamı etkileyebilir.
C) Sel, daha çok kırsal yerleşimlerde görülen bir
olaydır.
D) Sel, ekili dikili arazilere de zarar verir.

8. Sanayinin gelişmiş olduğu yerlerde yapılan faaliyet-
lerin doğal ve beşerî çevre üzerindeki etkileri daha
fazladır.

**Buna göre aşağıdaki şehirlerin hangisinde bu
etkinin daha fazla olması beklenir?**

- A) Burdur B) Antalya
C) İstanbul D) Mardin

9. • İnsanlar, çevre temizliği konusunda bilinçlendiril-
melidir.
• Doğal bitki örtüsü korunmalı, yeşil alanlar çoğal-
tırılmalıdır.
• Atıkların geri dönüşümü sağlanmaya çalışılmalı-
dır.

**Bu ifadeler aşağıdaki sorulardan hangisine kar-
şılık söylenmiş olabilir?**

- A) Doğal çevre neden önemlidir?
B) Hangi faaliyetler doğal çevreye zarar verir?
C) Doğal çevreyi korumak için neler yapılmalıdır?
D) Doğal çevre içerisinde hangi unsurlar bulunur?

İLİMİZDE YAŞANABİLECEK AFETLER VE ETKİLERİ

- Büyük oranda veya tamamen insanların kontrolü dışında gerçekleşen mal ve can kaybına neden olan olaylara adı verilir.

Aşağıda afet türleri ile ilgili bir şema verilmiştir.

- Şemadan da anlaşılacağı üzere afetlerin bir kısmı doğa kaynaklıdır. Fakat afetlerden bazılarının oluşumunda ya da olumsuz etkilerinin artmasında insan etkisi söz konusudur.
- Doğa kaynaklı afetler ve bunların olumsuz etkisini azaltmak adına yapılabilecek çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Deprem

- Yer kabuğunun kırılıp yer değiştirmesiyle ya da yer kabuğunda biriken enerjinin aniden boşalması sonucunda meydana gelen doğa kaynaklı afetlere **deprem** denir.
- Deprem, ülkemizde en fazla görülen ve etkisi en fazla olan doğa kaynaklı afettir. Geçmiş yıllarda depremler sonucunda birçok insanımız hayatını kaybetmiş veya yaralanmıştır. Deprem, insan etkisi olmadan gerçekleşen doğa kaynaklı bir afettir. Fay hatlarının kırılması, yanardağların püskürmesi, yer altındaki mağaraların çökmesi sonucunda depremler olabilir.
- İnsanların deprem öncesinde almış oldukları tedbirler, can ve mal kaybının azalmasında etkilidir.
- Depremi olası zararlarını azaltmak için,
 - ✓ Binalar fay hatları ve yumuşak zemin üzerine yapılmamalıdır.
 - ✓ Konutların içinde ve çevresinde yeterli güvenlik önlemleri alınmalıdır.
 - ✓ Deprem bölgelerinde çok katlı binalar yapılmamalıdır.
 - ✓ Konut yapımında dayanıklı malzemeler kullanılmalıdır.

Sel

- Şiddetli yağışlar ve karların hızlıca erimesi sonucunda oluşan suların akarsuların yatağından taşmasıyla ve geçtiği yerlere zarar vermesiyle sel oluşur. Sel nedeniyle akarsular ve barajların taşması sonucunda tarım alanları, yollar ve yerleşim alanları zarar görebilir. Bitki örtüsünün zayıf olduğu yerlerde ve dere yataklarında sel daha fazla görülmektedir.
- Sel, ülkemizde en fazla Karadeniz kıyısındaki Rize, Ordu ve Artvin’de ve şehirleşmenin fazla olduğu Marmara Denizi çevresinde görülmektedir.

Selin Zararlarını Artıran Etmenler	Sele Karşı Alınacak Önlemler
• Ağaçların gelişigüzel kesilmesi • Ormanların yakılması • Akarsu yataklarına konutların inşa edilmesi	• Dere yatakları ve çevresi yerleşim yeri olarak kullanılmamalıdır. • Ormanlık alanlar çoğaltılmalıdır. • Akarsular üzerine barajlar yapılmalıdır.

Etkinlik - 05

deprem

çığ

sel

Marmara

Karadeniz

doğa kaynaklı afet

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kavramlardan uygun olanlarla tamamlayınız.

- Sel, ülkemizde dört mevsim bol yağış alan kıyılarımızda çok fazla görülür.
- Can ve mal kayıplarına neden olan doğa olaylarına denir.
- Aşırı yağışların sonucunda eğimli alanlardan akan suların çevreye ve insanlara zarar vermesine denir.
- Ülkemizde şehirleşmenin fazla olması nedeniyle Karadeniz kıyılarımızdan sonra sel felaketinin en fazla yaşandığı yerler Denizi çevresindedir.
- Yer kabuğunun fay hatları boyunca kırılıp yer değiştirmesi sonucu oluşan sarsıntılara denir.

Örnek:

Sel, eriyen kar suları ve aşırı yağışlara bağlı olarak oluşur. Eğimli alanlardan akan bu sular, toprakla birlikte her şeyi sürükler. Sel felaketi, ülkemizin tamamında görülmekle birlikte akarsu yataklarında yerleşimin fazla olduğu yerlerde daha sık görülür.

Buna göre sel ile ilgili,

- Oluşumunda yağışların rolü vardır.
- Ülkemizin büyük bir bölümünde etkilidir.
- Alınan önlemler, olası zararlarını engelleyemez.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve III

D) I, II ve III

Çözüm: